

Resultater fra CLP og biocid butikkaksjon 2017

Landsdekkende butikkontroller i uke 35

KOLOFON

Utførende institusjon

Miljødirektoratet

Oppdragstakers prosjektansvarlig

Alexander Kristiansen

Kontaktperson i Miljødirektoratet

Mathieu Veulemans

M-nummer

943

År

2018

Sidetall

15

Miljødirektoratets kontraktnummer

[Kontraksnummer]

Utgiver

Miljødirektoratet

Prosjektet er finansiert av

Ikke relevant

Forfatter(e)

Alexander Kristiansen

Tittel - norsk og engelsk

CLP og biocid butikkaksjon 2017
CLP and biocide retailers inspections 2017

Sammendrag - summary

Miljødirektoratet gjennomført en landsdekkende butikkaksjon i uke 35 med kontroll av kjemikalier og biocider. For kjemikalier ble det kontrollert om de var merket etter CLP og for biocider om de var godkjent av Miljødirektoratet. Det ble kontrollert totalt ca 8500 kjemikalier og ca 70 biocider i 102 butikker. Resultatet var at at 5% av kjemikaliene ikke var merket etter CLP og at 25% av biocidene ikke var godkjent

A nationwide inspection of retailers was performed in week 35 with control of chemicals and biocides. For chemicals we controlled if they were labelled according to CLP and for biocides if they were approved by the Norwegian Environment Agency. In total approximately 8500 chemicals and 70 biocides were controlled in 102 retailers. The result was that 5% of the chemicals not were labelled according to CLP and that 25% of the biocides not were approved.

4 emneord

CLP merking biocid butikkaksjon

4 subject words

CLP labelling biocide retailer

Forsidefoto

Alexander Kristiansen

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Bakgrunn	3
1.1.1 Kjemikalier	3
1.1.2 Biocider	3
1.2 Mål for aksjonen	4
1.3 Tema for aksjonen	4
1.3.1 Kjemikalier	4
1.3.2 Biocider	5
2. Praktisk gjennomføring	5
2.1 Planlegging	5
2.2 Nyhetsmelding før aksjonen	5
2.3 Utvelgelse av tilsynsobjekter	6
2.4 Opplæring i forkant	6
2.5 Gjennomføring av kontrollene og rapportering	6
3. Resultater	7
3.1 Kjemikalier	9
3.2 Biocider	10
3.3 Andre observasjoner	12
4. Konklusjon	12
5. Oppfølging av aksjonen	12
5.1 Nyhetsmelding	13
6. Evaluering	13

1. Innledning

Aksjonen er basert på ønsker fra fagavdelinger i Miljødirektoratet og føringer i tilsynsplan 2017-2019 for tilsyn i Miljødirektoratet.

1.1 Bakgrunn

1.1.1 Kjemikalier

EUs forordning (EF) 1272/2008 om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger (CLP) er innført i Norge gjennom forskrift 16. juni 2012 om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger. Forskriften regulerer blant annet merking av farlige kjemikalier. Farlige kjemikalier er stoffer og stoffblandinger med farlige egenskaper for helse eller miljø. Farlige kjemikalier kan være både stoff eller stoffblending. Innfasingen av regelverket har vært forskjellig for stoffer og stoffblandinger slik at alle stoffer på markedet skulle være merket etter CLP fra og med 1. juni 2015, mens stoffblandinger kunne være lovlig på markedet med gammel merking frem til 1. juni 2017 på grunn av overgangsordninger. Etter 1. juni 2017 skal alle stoffer og stoffblandinger på markedet være merket etter CLP. Alle overgangsordninger for merking er utløpt.

I 2015 gjennomførte Miljødirektoratet en CLP-butikkaksjon der vi kontrollerte om kjemikalier som var merket etter CLP var korrekt merket etter CLP. Aksjonen i 2015 inkluderte også kontroll av barnesikker lukning og følbare advarselsmerking, som en del av et prosjekt i FORUM-regi.

I årets (2017) butikkaksjon ble det kontrollert om farlige kjemikalier som selges til private er merket etter CLP og i hvor stort omfang det fortsatt finnes farlige kjemikalier med gammel merking på markedet. De aller fleste kjemikalier ble forventet å være stoffblandinger. Det var ikke en detaljert kontroll av om merkingen er korrekt utført etter CLP. Årets aksjon har derfor en annen vinkling enn aksjonen i 2015 og de vil ikke kunne sammenlignes direkte.

1.1.2 Biocider

EUs biocidforordning er innført i Norge gjennom forskrift 11. april 2014 om biocider (biocidforskriften), senere endret ved ny forskrift 18. april 2017.

Et biocidprodukt inneholder ett eller flere aktive stoffer som gjør at produktet brukes til å forstyrre, uskadeliggjøre eller på annen måte forhindre virkninger av skadelige organismer. Aktive stoffer i biocidprodukter skal være godkjent på EU-nivå. Alle aktive stoffer meldt inn i stoffvurderingsprogrammet, gjennomgår en omfattende risikovurdering på EU/EØS-nivå. Det avgjøres hvilke stoffer som skal godkjennes for videre bruk. Hvert aktivt stoff blir vurdert i en eller flere produktgrupper. Stoffer som blir godkjent, føres opp i listen over godkjente produkter.

Alle biocidprodukter som markedsføres i Norge skal være godkjent av Miljødirektoratet. Dette kan første gjøres etter at det aktive stoffet er godkjent i EU. Det aktive stoffet kan kun benyttes i produkter fra de produktgruppene stoffet er godkjent for. Som en del av godkjenningen av biocidproduktet stilles det krav blant annet til merking av emballasjen. Virksomheter som markedsfører biocidprodukter i Norge, har ansvar for at produktet er godkjent. Kravet gjelder uavhengig av om man er produsent, importør eller distributør.

N,N-dietyl-meta-toluamid (DEET) er et godkjent aktivt stoff som brukes blant annet i myggmidler. I Norge har Miljødirektoratet godkjent 8 myggmidler (pr uke 35 2017) med DEET som eneste aktivt stoff. Noen av disse markedsføres under forskjellige varemerker.

Overgangsordninger for merking er utløpt slik at alle myggmidler med DEET som aktivt stoff som markedsføres i Norge skal være godkjent av Miljødirektoratet og emballasjen skal være merket med godkjeningsnummeret.

I årets butikkaksjon kontrolleres myggmidler som inneholder DEET som aktivt stoff. Det kontrolleres om myggmidlene som inneholder DEET som aktivt stoff er godkjent av Miljødirektoratet og er merket med godkjeningsnummeret på emballasjen.

For myggmidler som inneholder flere aktive stoffer enn DEET, regnes søknadsfristen etter oppføringen av det siste stoffet. Myggmidler med flere aktive stoffer enn DEET var ikke omfattet av denne kontrollen.

Biocider kan også være kjemikalier og skal da også merkes etter CLP-regelverket.

1.2 Mål for aksjonen

Denne aksjonen hadde to mål:

1. å kontrollere om alle farlige kjemikalier som selges til private er merket etter CLP-regelverket.
2. å kontrollere om myggmidler med DEET som aktivt stoff er godkjent av Miljødirektoratet

1.3 Tema for aksjonen

1.3.1 Kjemikalier

Under aksjonen ble det kontrollert om farlige kjemikalier som selges til private var merket etter CLP.

Farlige kjemikalier skal merkes etter CLP-regelverket. Et tydelig kjennetegn på at kjemikaliene er merket etter CLP er de diamantformede piktogrammene i rødt, svart og hvitt som de aller fleste farlige kjemikalier vil være merket med (det finnes tilfeller der piktogram ikke kreves på faremerkingen). Typisk vil farlige kjemikalier som ikke er merket etter CLP ha "gammel" merking etter det utgåtte "klass/merk"-regelverket. Disse vil typisk være merket med firkantede piktogrammer i oransje/svarte.

Det ble ikke kontrollert om kjemikaliene var korrekt merket etter CLP, kun om det var merket etter CLP. Det var for eksempel ikke et kontrollpunkt om etiketten var på norsk, om piktogrammene hadde korrekt størrelse eller om emballasjen var korrekt (jfr krav til barnesikker lukning og følbare advarselsmerking for enkelte farlige kjemikalier).

1.3.2 Biocider

Det ble kontrollert om myggmidler som inneholder DEET som eneste aktivt stoff var godkjent av Miljødirektoratet. Det ble også kontrollert om emballasjen var merket med godkjeningsnummeret. Det var på forhånd klart at enkelte godkjente myggmidler er merket med et godkjeningsnummer i feil format.

2. Praktisk gjennomføring

Det ble utarbeidet et aksjonsnotat, en sjekkliste, en rapportmal og en enkel brukerveiledning for bruk av iPad til å skrive og levere rapport på stedet.

Sjekklisten var enkel og omfattet kun en liste over godkjente myggmidler med DEET. For kontrollen med kjemikalier var det ikke behov for en sjekkliste.

Det ble lagt vekt på at opplæring, gjennomføring og rapportering skulle gjennomføres i samme uke slik at det ble enkelt for kontrollørene å planlegge og sette av tid til deltagelse, samt sikre at alle resultater ble registret i aksjonsuken. Aksjonsuke var bestemt tidlig i året og innkalling til denne (via Outlook) ble gjort i god tid før aksjonen. Pga mange samtidige aksjoner for aksjonsledelsen ble det nødvendig å gjennomføre opplæring før selve aksjonsuka.

Det var planlagt å bruke iPad til å skrive og levere rapport på stedet. Det foregikk derfor opplæring i bruk av iPad i en periode før aksjonsuken.

På grunn av endringer i Miljødirektorats IT-struktur rett før aksjonene skulle starte ble planlagt bruk av iPad umulig for flere kontrollører. Disse endringene i IT-struktur var ikke fanget opp av prosjektgruppen til tross for utstrakt testing og kontakt med ITK. For noen ble derfor skriving og levering av rapport på papir eneste alternativ. De aller fleste skrev og leverte likevel rapport på stedet ved hjelp av iPad. Kun en gruppe måtte levere papirrapporter.

2.1 Planlegging

Aksjonsgruppen bestod av to personer fra tilsyn (TIN og TPR). I tillegg ble det hentet inn støtte fra fagavdelingene Kjemikalier (MKJ) og Biocider og kjemikaliedeklarering (MBK).

2.2 Nyhetsmelding før aksjonen

Kjemikalieseksjonen utarbeidet en nyhetsmelding (18. mai 2017) i forbindelse med at overgangsordningen for bruk av gammel merking utløp 1. juni 2017. I meldingen ble det opplyst om at Miljødirektoratets tilsynsavdeling ville gjennomføre en landsdekkende kontroll i september 2017.

Nyhetsmelding: [Alle kjemikalier med gammel merking skal være ute av butikkhyllene til 1. juni 2017](#)

Miljødirektoratet hadde også en nyhetsmelding om ny biocidforskrift (16. mai 2017).

2.3 Utvelgelse av tilsynsobjekter

Det var få føringer for utvelgelse av tilsynsobjekter. Det ble vurdert at det naturlig ville bli en fordeling mellom store og små virksomheter, og forskjellige bransjer. Man ble oppfordret til å oppsøke butikker som selger myggmidler. Det ble vurdert at det var interessant å besøke kjedebutikker på flere steder for å undersøke om det var regionale forskjeller.

Det ble oppfordret til å oppsøke reiseklinikker for å se etter myggmidler, spesielt for de som var på kontroll på østlandet og i bergensområdet der det finne flere slike klinikker.

2.4 Opplæring i forkant

Opplæring ble gjennomført i en 2,5 t økt fredag uken før aksjonen startet. Det kunne med fordel vært satt av mer tid til opplæringen! Her ble aksjonsnotatet, sjekklister, kontrollrapport og rapportering gjennomgått. Det var en egen 30 minutters avdeling om biocider generelt og myggmidler med DEET spesielt fra biocid-seksjonen.

Opplæring i bruk av iPad og hjelp til nedlasting av apper (Word og OneNote) ble gjennomført i ukene før aksjonen. Som nevnt i innledning til dette avsnittet ble ikke gjennomføringen ved bruk av iPad som planlagt og ikke alle kunne benytte denne metoden. Det ble ikke tid til å oppdatere aksjonsnotatet etter at det ble avdekket problemer med iPad-løsningen.

Aksjonsnotatet beskrev derfor gjennomføring ved bruk av iPad, og ikke bruk av rapport på papir. Dette skapte ikke vesentlig problem for gjennomføringen.

Alt nødvendig materiell for å gjennomført aksjonen var lagt på eget område på Sharepoint før aksjonen. På grunn av feil og forenklinger som ble oppdaget og bestemt under opplæringsdagen ble rapportmalen endret fredag før aksjonen startet. Dette var uheldig, men skapte ikke problemer for noen av kontrollørene.

2.5 Gjennomføring av kontrollene og rapportering

Alle kontroller ble gjennomført i perioden tirsdag 29. september til torsdag 31 september. Totalt deltok 12 kontrollører fra tilsynsavdelingene (TIN, TPR), 3 saksbehandlere fra fagavdelingen (MKJ) og en leder fra fagavdelingen (MKJ) i aksjonen. Kontrollene ble gjennomført av grupper på 2-3, der det var minst en kontrollør i hver gruppe. Gruppene kontrollerte typisk 5-8 butikker pr dag. Alle kontrollører var ute i to dager.

Det ble levert rapport på stedet ved nesten alle kontroller. Det ble gjennomført enkelte kontroller uten at det ble levert rapport. Dette var kontroller uten funn. Omfanget var lite og er ikke kvantifisert.

Det var på forhånd ikke definert funn som skulle kategoriseres som alvorlige. Det ble gitt pålegg om opplysninger om leverandør i de tilfeller virksomheten ikke kunne opplyse om leverandøren for kjemikalier eller myggmidler med avvik.

Det er noe usikkerhet knyttet til rapporterte tall for antall kontrollerte kjemikalier. Enkelte registrerte totalt antall kjemikalier kontrollert, og ikke bare farlige kjemikalier kontrollert. Omfanget er ikke kvantifisert eller forsøkt korrigeret. Det vurderes at kontrollen likevel har

gitt et godt bilde av om virksomheter har fulgt opp det nye regelverket og fjernet kjemikalier med gammel merking fra butikkhyllene.

Det er også noe usikkerhet knyttet til tallene for antall myggmidler kontrollert. Enkelte registrerte totalt antall myggmidler kontrollert, også slike som ikke hadde DEET som aktivt stoff. Det vurderes at kontrollen likevel gir et godt bilde av omfanget av salg av ikke-godkjente myggmidler med DEET.

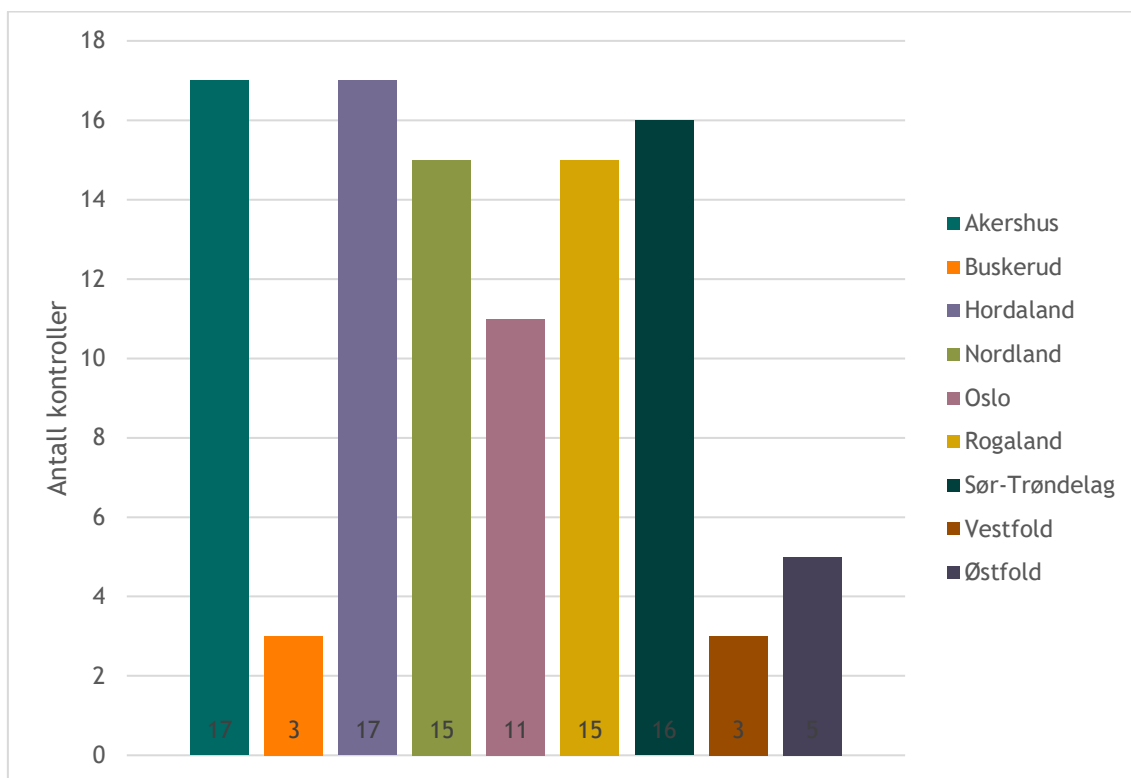
De fleste kontrollene ble avsluttet på stedet ved at det enten ikke var avvik eller ved at virksomheten fjernet ulovlige produkter mens vi var på stedet. Virksomhetene ble opplyst om muligheten til å merke om etter nytt regelverk.

Faktaarket M158 (Når Miljødirektoratet kommer på kjemikalier og produktkontroll) ble delt ut ved alle kontrollene. Også faktaarkene M-60 (Har du kontroll på dine biocider?), M-122 (Klassifisering om merking- nytt regelverk og overgangsordninger, M-247 (Innføring i klassifisering og merking av kjemikalier) og M-614 (Internkontroll for produsenter og importører av kjemikalier) ble delt ut enkelte steder.

3. Resultater

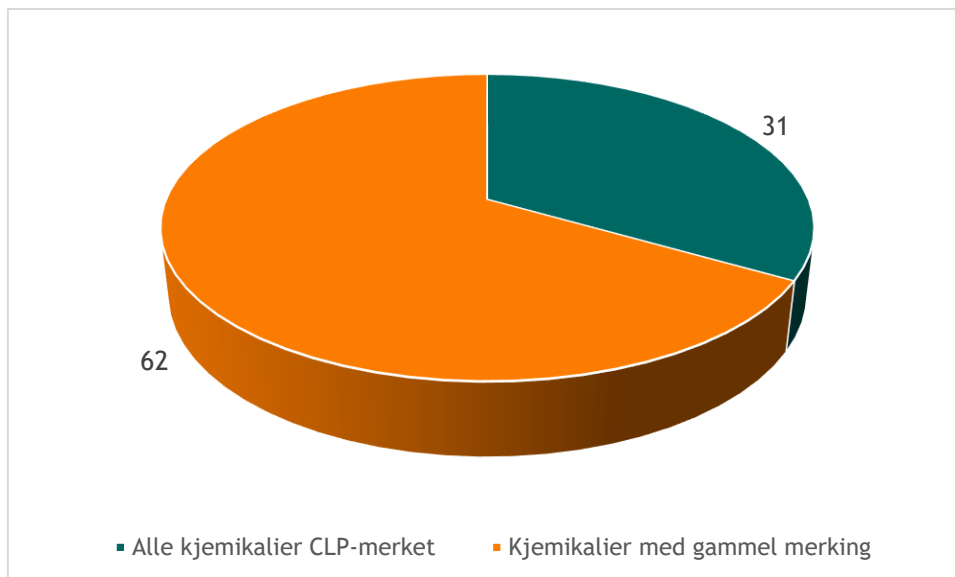
I alt ble det gjennomført 102 butikkkontroller. Disse fordeler seg fylkesvis om vist i Figur 1. Det ble gjennomført kontroller på østlandet (Oslo, Akershus, Buskerud, Vestfold og Østfold), Bergensområdet (Hordaland), Stavangerområdet (Rogaland), Trondheimsområdet (Sør-Trøndelag), og Bodø-området (Nordland).

Figur 1 Fordeling av kontroller på fylke. Totalt ble det gjennomført kontroller i 102 butikker.

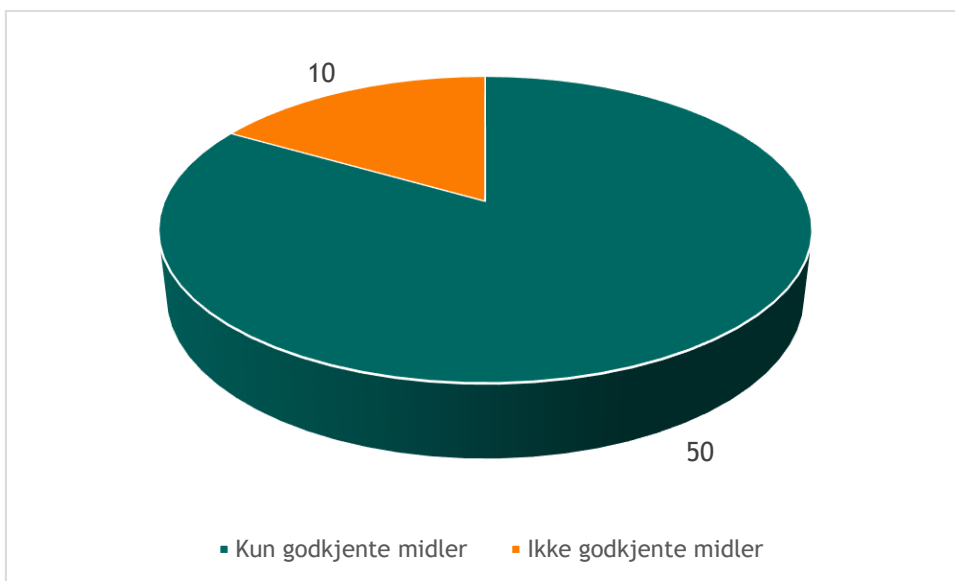
Det ble kontrollert kjemikalier i 99 butikker. Det ble funnet kjemikalier med gammel merking i 2 av 3 butikker.

Figur 2 Kontroll av merking av kjemikalier. Fordeling av butikker på butikker som kun hadde kjemikalier merket etter CLP og butikker som hadde kjemikalier med gammel merking. Tallene viser antall kontrollerte butikker.

Det ble kontrollert myggmidler i 60 butikker. Det ble funnet ulovlige myggmidler i 1 av 6 butikker.

Figur 3 Kontroll av myggmidler med DEET. Fordeling av antall butikker på butikker der alle myggmidler var godkjente og butikker som hadde ikke-godkjente myggmidler. Tallene viser antall butikker kontrollert.

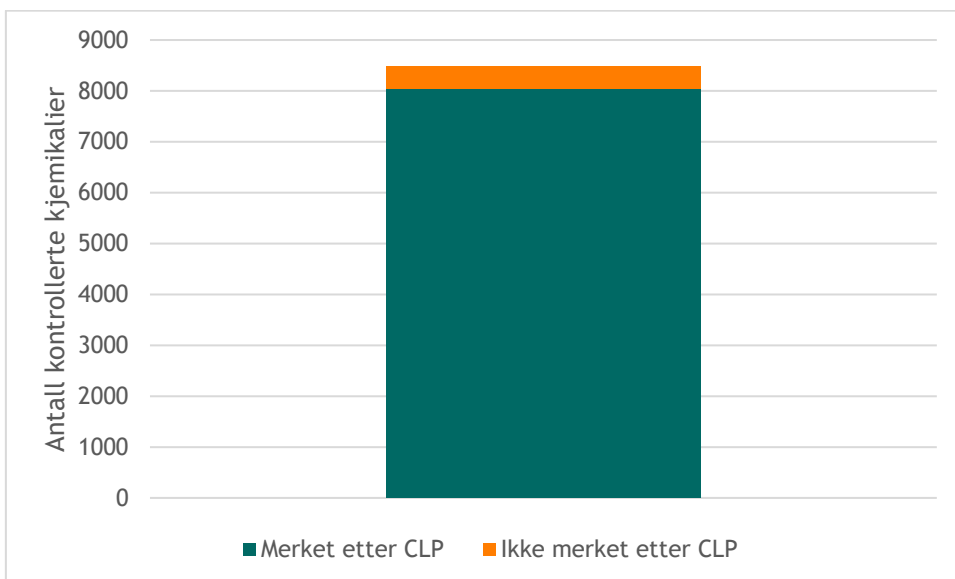

3.1 Kjemikalier

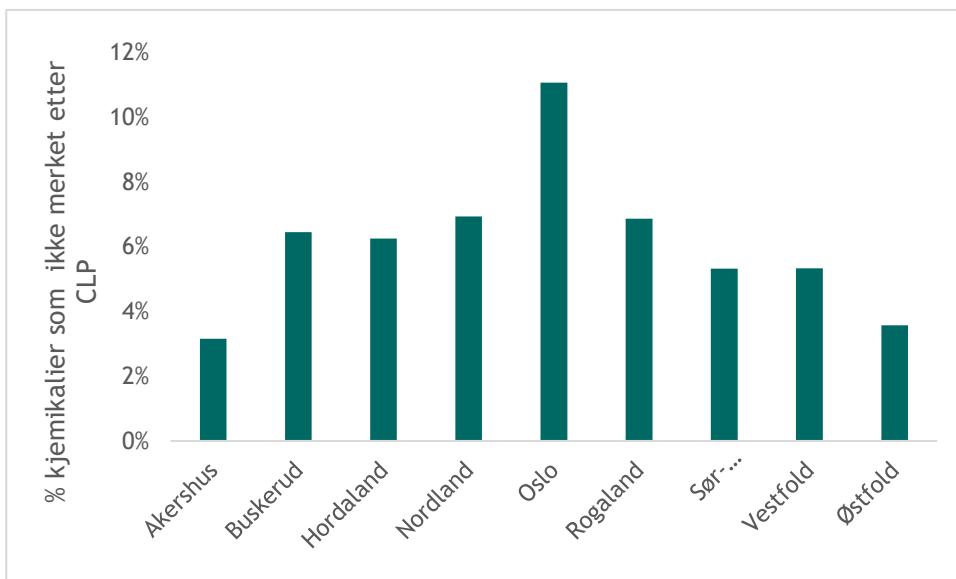
Det ble kontrollert 8477 kjemikalier. Det ble funnet 438 kjemikalier med gammel merking. Dette utgjør 5% av de kontrollerte kjemikaliene.

Det er noe forskjell fylkene der andelen kjemikalier med gammel merking varierer mellom 3% og 11%, se Figur 5. Utvalget av butikker varierer mellom fylkene, og dette har sannsynlig innflytelse på fordelingen.

Figur 4 Andel kjemikalier merket etter CLP og ikke merket etter CLP

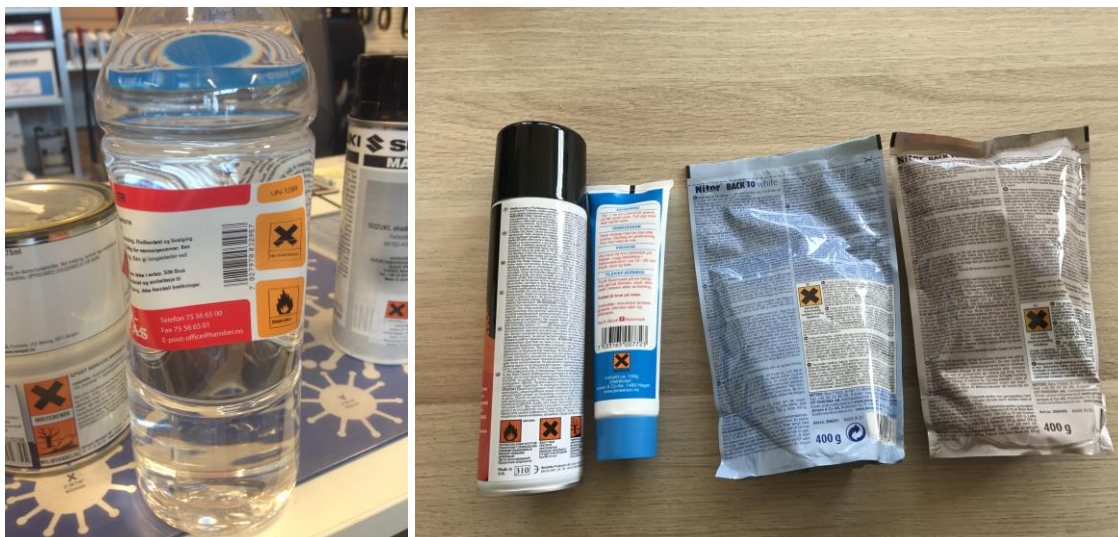

Figur 5 Fylkesvis variasjon i andel kjemikalier som ikke var merket etter CLP

Flere av de kontrollerte butikkene uttrykte stor misnøye med at de ikke var informert av sine leverandører om det nye regelverket og om overgangsordningen som var utløpt. Disse butikkene hadde ikke selv fanget opp endringene i regelverket. Det var enkelte tilfeller av butikker som opplyste om at de hadde fått leveranser av kjemikalier med gammel merking rett før eller etter overgangsperiodens utløp.

Figur 6 Eksempler på kjemikalier som var merket etter gammel regelverk.

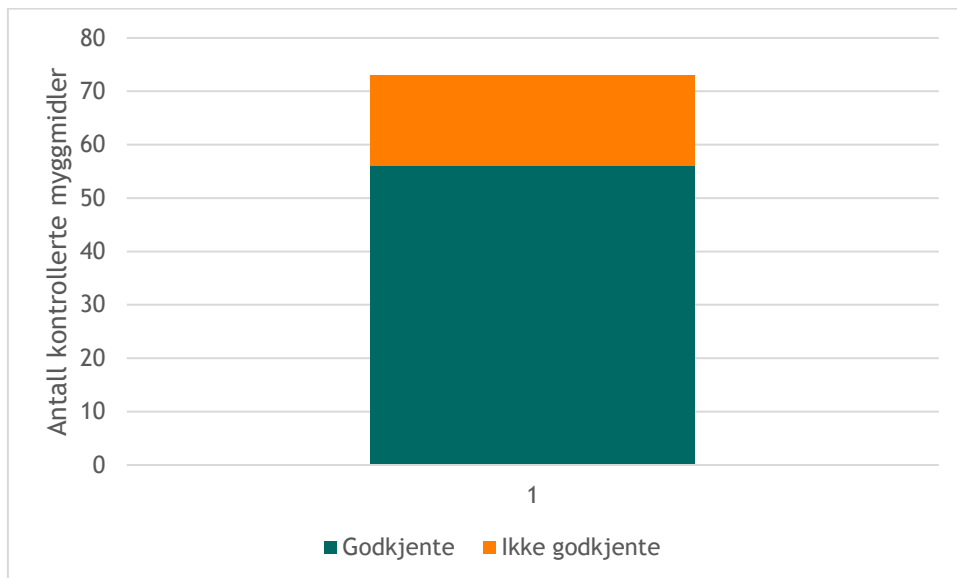

3.2 Biocider

Det ble kontrollert 73 myggmidler med DEET som aktivt stoff.

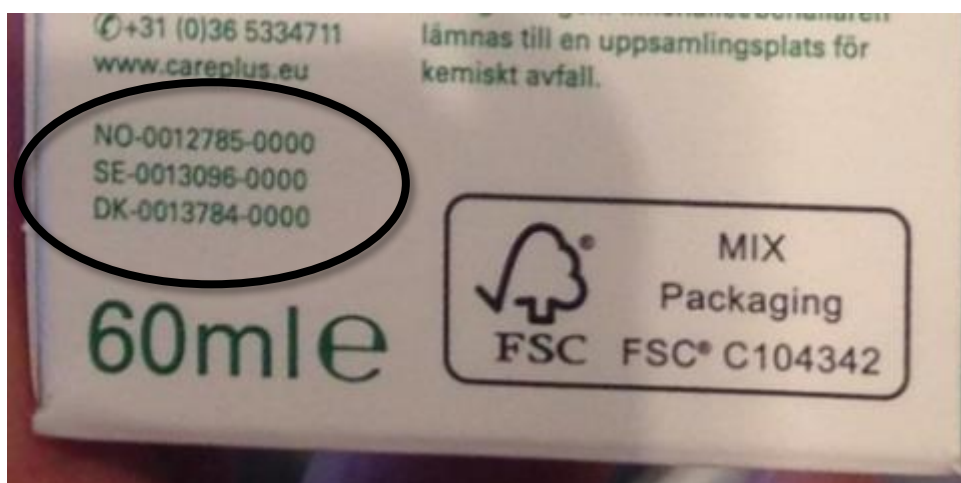
Det ble funnet 17 myggmidler med DEET som ikke var godkjent av Miljødirektoratet. Dette utgjør 26% av de kontrollerte myggmidlene. De 17 ulovlige myggmidlene fordelte seg på 13 forskjellige produkter. Omtrent 30% av de ulovlige myggmidlene var godkjent i andre EU-land.

Figur 7 Antall godkjente og ikke godkjente biocider

Lovlige myggmidler med DEET som aktivt stoff skal være godkjent av Miljødirektoratet. Produktets emballasje skal være merket med godkjeningsnummeret. Det var flere av de godkjente myggmidlene som var merket med feil godkjeningsnummer. Nummeret som er brukt er sannsynligvis et nummer brukt under søkers korrespondanse med myndigheter i andre land, og er ikke et korrekte norsk godkjeningsnummer. Myggmidler godkjent av Miljødirektoratet har et godkjeningsnummer på formatet: NO-ÅÅÅÅ-NNNN, der ÅÅÅÅ er årstall for godkjenning og NNNN er et løpenummer.

Figur 8 Eksempel på myggmiddel med feil godkjeningsnummer på emballasjen. Myggmiddelet er godkjent.

Sesongen for myggmidler var over og det var lite myggmidler igjen i butikkene.

Etter publisering av nyhetsmeldingen ble Miljødirektoratet kontaktet av en leverandør av myggmidler. Leverandøren opplyste om at deres produktene hadde endret formulering, slik at de ikke lenger inneholder DEET, og at de selges under samme varemerke som tidligere, da de inneholdt DEET. Miljødirektoratet valgte å endre sin nyhetsmelding for å ta hensyn til denne informasjonen.

3.3 Andre observasjoner

Det var flere butikker som hadde gjennomført opprydding i kjemikalier med gammel merking i forbindelse med overgangsperiodens utløp 1. juni. De som hadde gjennomført slik opprydding var kjedebutikker. Eksempler: Biltema

Det ble også observert andre feil/mangler i stort omfang:

- et betydelig antall kjemikalier var ikke merket på norsk. Alle farlige kjemikalier som selges i Norge skal være merket på norsk.
- feilmerking:
 - for små piktogrammer
 - liten fontstørrelse på teksten på etikett og/eller andre forhold med etiketten som medførte at den ikke var lett lesbar

En kjede (Jernia) hadde gitt feilaktig informasjon til butikkene om hvordan produktene kunne merkes om av butikkene selv. Den informasjonen som var gitt var mangelfull og utførte ommerkingen likeså.

4. Konklusjon

Kjemikalier

Det er fortsatt mange farlige kjemikalier på markedet som ikke er merket etter CLP.

Biocider

Det er en stor andel av myggmidlene med DEET som ikke er godkjent av Miljødirektoratet.

5. Oppfølging av aksjonen

Prosjektgruppen har vurdert avvikene og leverandørene av kjemikaliene med gammel merking. Det er ikke vurdert at det er nødvendig å kontakte noen av disse leverandørene. Det er ingen som har skilt seg klart negativt ut.

Kjeden(Jernia) som informerte medlemmer for dårlig om merking etter CLP er tilskrevet. Det er påpekt plikt til å merke etter CLP samt gitt pålegg om opplysninger om hvordan kjeden har sikret at alle kjemikalier nå er korrekt merket.

Biocidgruppen i Miljødirektoratet har fått resultatene fra kontrollen og bestemmer hvordan myggmidlene skal følges opp. Oppfølging gjøres av biocidgruppen.

5.1 Nyhetsmelding

Det ble laget en nyhetsmelding om aksjonen som ble publisert på miljødirkektoratet.no 30. oktober.

DinSide.no publiserte en artikkel om aksjonen 30. oktober 2010.

6. Evaluering

Det ble gjennomført et evalueringsmøte rett etter aksjonsuken.

De viktigste erfaringene er:

- Bruk prosjektgruppen eller andre til korrekturlesning
- Gjennomfør prøvetilsyn
- Sett av mer enn 2.5 time til opplæring- det kommer mange spørsmål- folk er på helt forskjellig nivå når det gjelder bruk av elektroniske systemer/hjelpemidler, man lurer på ting som ikke er forutsett
- Dersom det må rapporteres andre steder enn i Forurensning- for eksempel excel ark eller rapport- lag skjemaer slik at de lett kan overføres andre steder dataene trengs (så lenge vi fortsatt har behov for dette)
- Må være veldig tydelig på hva som forventes av innsats i aksjonen
- Må være veldig tydelig på hva som er omfang og avgrensninger i aksjonen
- Må forklare og vise i detalj hvordan det skal registreres i forurensning og andre steder.
- Tenke veldig grundig gjennom på forhånd hvilke resultater (tall) man er interessert i og sørge for at disse måles og registreres hensiktsmessig slik at det blir enkelt og raskt å finne/behandle dataene: Eks antall biocider kontrollert
- Presisere forskjell på kjemikalie/farlig kjemikalie
- Brannfarlig telles ikke med?
- Bruk av iPad fungerte, men mer tilrettelegging er nødvendig for at det skal bli mer effektivt. Dette gjelder integrering mellom systemer
- Gi mulighet til å gjøre vurderinger underveis i aksjonen -for eksempel dersom det er svært mange avvik holder det å registrere noen typiske og så gå vider til neste butikk
- Noen velger å ikke gjennomføre slik det er bestemt i aksjonsnotatet uten å informere -viktig å melde til aksjonsleder og diskutere slike avvik. Det kan være relevant for hele aksjonsgruppen
- Legg opp til kort oppsummering etter dag 1- er det behov for endringer? Informere alle om viktige avklaringer/observasjoner.
- Valgte å ha en rapport for alle tilsyn -vanskelig å spisse rapporten da

Miljødirektoratet

Telefon: 03400/73 58 05 00 | **Faks:** 73 58 05 01

E-post: post@miljodir.no

Nett: www.miljødirektoratet.no

Post: Postboks 5672 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo: Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratet jobber for et rent og rikt miljø. Våre hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet og har mer enn 700 ansatte ved våre to kontorer i Trondheim og Oslo, og ved Statens naturoppsyn (SNO) sine mer enn 60 lokalkontor.

Vi gjennomfører og gir råd om utvikling av klima- og miljøpolitikken. Vi er faglig uavhengig. Det innebærer at vi opptre selvstendig i enkeltsaker vi avgjør, når vi formidler kunnskap eller gir råd. Samtidig er vi underlagt politisk styring. Våre viktigste funksjoner er at vi skaffer og formidler miljøinformasjon, utøver og iverksetter forvaltningsmyndighet, styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå, gir faglige råd og deltar i internasjonalt miljøarbeid.